

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з навчально-методичної роботи

Карина НЕМАШКАЛО

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИ ВИБІРКОВИХ ОБСТЕЖЕНЬ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Бізнес-статистика і аналітика

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри статистики
і економічного прогнозування

Олена РАСВІНСЬКА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри статистики і економічного прогнозування
Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробник:

Серова І.А., к.е.н., доц. кафедри статистики і економічного прогнозування

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри –розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Нові умови господарювання визначають й нові вимоги щодо аналітичного забезпечення процесу формування ринкових відносин. Базуючись на логіці та методології наукового пізнання сучасний дослідник повинен враховувати, одночасно, як обмеженість ресурсів, так й складність отримання коректної інформації.

Економія часу та коштів за рахунок скорочення обсягу аналітичних дій; досягнення більшої точності результатів в наслідок скорочення помилок, котрі мають місце при реєстрації даних; необхідність детального дослідження кожної одиниці спостереження при неможливості охоплення всіх одиниць - є можливим завдяки проведенню вибіркового обстеження.

Перевагу вибіркового обстеження перед суцільним можливо реалізувати через дотримання наукових принципів його проведення: випадковість відбору одиниць та визначення достатньої кількості відібраних одиниць. Дотримання зазначених принципів дає змогу мати об'єктивну гарантію репрезентативності вибіркової сукупності.

Під репрезентативністю слід розуміти представництво всіх ознак, що здійснюють суттєвий вплив на формування зведених узагальнюючих характеристик сукупності.

Вивчення навчальної дисципліни "Організація та методи вибіркового обстеження" допоможе майбутнім спеціалістам набуття знань щодо формування вибіркового обстеження та оцінки їх точності з мінімальними витратами; композиційного оцінювання різних типів показників за умов гармонізації програм вибіркового обстеження у відповідності до сфери застосування; коригування результатів вибіркового обстеження та поширення їх на генеральну сукупність.

Змістовна сутність дисципліни – визначення особливостей комплексу операцій й розрахункових процедур, що виконуються на етапі проектування вибіркового обстеження та розробки його підсумків задля прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Відмінною рисою дисципліни є практична спрямованість на отримання фундаментальних знань з формування й обробки даних за умов вибіркового обстеження, що відповідає міжнародним вимогам роботи з базами даних.

Дисципліна є корисною для спеціалістів, що займаються бізнес-аналітикою за видами економічної діяльності на різних рівнях господарювання.

Метою дисципліни є набуття професійних компетентностей на основі поєднання теоретичних знань та практичних навичок щодо формування вибіркового обстеження, результати обстеження яких спроможні забезпечити необхідну точність даних з мінімальними витратами.

Предметом - система теоретичних положень та характеристик щодо формування вибіркового обстеження.

Навчальна дисципліна "Організація та методи вибіркового обстеження" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр".

Характеристики навчальної дисципліни

Курс	4
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Статистика	Статистика міжнародних порівнянь
Економетрика	Статистичний моніторинг діяльності підприємств та організацій
Економіка підприємств	Комплексний тренінг

Економічна статистика	
Статистика ринків	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Навчальна дисципліна “Організація та методи вибіркового обстеження” забезпечує набуття здобувачами освіти інтегральної компетентності - здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Компетентності	Результати навчання
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади). Застосовувати набуті теоретичні знання для розв’язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки. Використовувати інформаційні та комунікаційні технології для вирішення соціально-економічних завдань, підготовки та представлення аналітичних звітів.
Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.	
Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	
Здатність застосовувати комп’ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.	
Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.	
Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.	
Здатність до творчого та системного мислення, швидкої адаптації до впливів нестабільного ринкового середовища, генерації нових ідей - моделей бізнесу, пошуку альтернативних варіантів вирішення проблем та реалізації можливостей бізнес-структур	

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Теоретико-методичні основи організації вибіркового обстеження»

Тема 1. Організація вибіркового обстеження: схема формування, види та засоби.

1.1. Сучасні тенденції формування вибірки.

1.2. Види та способи організації вибіркового обстеження, що забезпечують репрезентативність результатів.

Тема 2. Математичні основи вибіркового методу

2.1. Основні процедури організації вибіркового обстеження.

2.2. Особливості вибіркового обстеження в неоднорідних сукупностях.

2.3. Схеми багатоступеневого добору.

Тема 3. Документування та оцінка планів вибірки

3.1. Загальні проблеми формування вибіркового сукупностей.

3.2. Розрахункові процедури при проведенні вибіркового обстеження.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти вибіркового обстеження

Тема 4. Вибіркові обстеження в сфері економіки

4.1. Вибіркові обстеження малих підприємств.

4.2. Спеціальні тематичні обстеження.

Тема 5. Вибіркові обстеження специфічної діяльності

5.1. Особливості застосування вибіркового методу в соціології.

5.2. Вибірковий метод в маркетингових дослідженнях.

5.3. Вибірковий метод як інструмент менеджмента якості

5.4. Вибірковий метод в аудиті.

5.5. Вибірковий метод і планування експерименту: схожість та відмінності.

Перелік лабораторних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи студентів наведено у таблиці «Рейтинг-план» навчальної дисципліни.

Методи навчання та викладання

Методи навчання спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти: лекції проблемного характеру (теми 1-3); лекції-дискусії (тема 4-5); індивідуальна дослідницька робота (теми 2 та 4); моделювання професійних ситуацій (теми 2, 4-5).

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, лабораторні заняття (практичні за необхідністю), а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, лабораторних (практичних) занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту отримати залік, дорівнює 60 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що здійснюється у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль включає оцінювання під час:

лекцій – експрес-опитування на парі, що включає реакцію студента на лекційний матеріал. За кожне заняття студент отримує 2 бали. Максимальна кількість балів – 24;

лабораторні (практичні за необхідністю) заняття – виконання практичних розрахункових завдань за лекційним матеріалом. За кожне виконане завдання студент отримує 6 балів. Максимальна кількість балів – 30;

Під час проведення лекційних й лабораторних занять застосовуються ще такі форми

проміжного поточного контролю як:

поточна письмова робота – спрямована на оцінку знань з найбільш вагомих питань змістового модулю. За результатами студент максимально отримує 16 балів: по 8 балів відповідно до кожного модулю;

модульна письмова робота – спрямована на оцінку комплексу знань, отриманих за кожний модуль. Максимальна оцінка складає 20 балів: по 10 балів за результатами відповідно до кожного модулю.

Самостійна робота спрямована на виконання, перш за все, домашніх завдань тематика яких відповідає взаємодії теоретичного й практичного матеріалу цікавих для студента напрямків дослідження. За результатами студент максимально отримує 10 балів: по 5 балів відповідно до кожного модулю. До самостійної роботи також відноситься процес підготовки до лекційних занять та контрольних робіт.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки взаємодії складових тематичного плану навчальної дисципліни, вмінь аналізувати різні соціально-економічні ситуації в залежності від наявної інформації та можливості додаткового її отримання, а також визначати метод обстеження виходячи з програмної точності та наявних ресурсів.

Залік включає суму балів від виконання сукупності завдань й передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентом компетентностей. Результат семестрового заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів; мінімальна кількість – 60 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: « 60 і більше балів – зараховано, «59 і менше – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

«Рейтинг-план навчальної дисципліни»

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мах бал
Тема 1	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 1. Організація вибірових обстежень: схема формування, види та засоби	Експрес - опитування	2
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 1. Придбання навичок аналізу статистичних даних, що формують статистичний висновок	Робота на парі	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Дослідження практичного аспекту значення теорії пізнання як методологічної основи статистичної науки		
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 2. Організація вибірових обстежень: схема формування, види та засоби	Експрес - опитування	2
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 2. Придбання навичок аналізу статистичних даних, що формують статистичний висновок	Робота на парі	
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Визначення відмінностей між обстеженням, спостереженням та дослідженням		
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 3. Математичні основи вибірового методу	Експрес - опитування	2
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 3. Набуття навичок застосування методів описової статистики в середовищі MS Excel. Визначення ймовірнісних та неймовірносних категорій вибірки: умови використання, порівняльні оцінки.	Захист лабораторного завдання	6
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції	Захист домашнього завдання	5
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 4. Математичні основи вибірового методу	Експрес - опитування	2
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 4. Визначення ймовірнісних та неймовірносних категорій вибірки: умови використання, порівняльні оцінки		
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою		

	самостійного опрацювання	тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції		
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 5. Документування та оцінка планів вибірки	Експрес - опитування	2
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 5. Особливості оцінювання результатів вибірки при різних способах добору. Відносна точність: поняття, необхідність використання.	Захист лабораторного завдання	6
			Поточна контрольна робота	8
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції		
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 6. Документування та оцінка планів вибірки	Експрес - опитування	2
			Модульна контрольна робота	10
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 6. Відносна точність результатів вибірки: необхідність використання.		
<i>Самостійна робота</i>				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції			
Тема 4	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 7 . Вибіркові обстеження в сфері економіки.	Експрес - опитування	2
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 7. Планування структури вибірки. Набуття навичок застосування методів формування статистичного висновку в середовищі MS Excel. Попередні розрахунки за умов планування вибіркового обстеження	Захист лабораторного завдання	6
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції		
	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція 8 . Вибіркові обстеження в сфері економіки.	Експрес - опитування	2
Лабораторна робота	Лабораторне заняття 8. Набуття навичок застосування методів формування статистичного висновку в середовищі MS			

		Excel. Попередні розрахунки за умов планування вибіркового обстеження			
<i>Самостійна робота</i>					
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції			
<i>Аудиторна робота</i>					
	Лекція	Лекція 9 . Вибіркові обстеження в сфері економіки.	Експрес - опитування	2	
	Лабораторна робота	Лабораторне заняття 9. Побудова алгоритму розрахунків за умов планування вибіркового обстеження			
<i>Самостійна робота</i>					
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції	Захист домашнього завдання	5	
Тема 5	<i>Аудиторна робота</i>				
		Лекція	Лекція 10. Вибіркові обстеження специфічної діяльності	Експрес - опитування	2
		Лабораторна робота	Лабораторне заняття 10. Особливості застосування методу оцінювання для різних способів формування вибірових сукупностей. Набуття навичок застосування методів формування статистичного висновку в середовищі MS Excel	Захист лабораторного завдання	6
	<i>Самостійна робота</i>				
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції		
	<i>Аудиторна робота</i>				
		Лекція	Лекція 11. Вибіркові обстеження специфічної діяльності	Експрес - опитування	2
		Лабораторна робота	Лабораторне заняття 11. Визначення специфіки статистичних підходів щодо тематичних досліджень	Поточна контрольна робота	8
	<i>Самостійна робота</i>				
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції		
<i>Аудиторна робота</i>					
	Лекція	Лекція 12. Вибіркові обстеження специфічної діяльності	Експрес - опитування	2	
			Модульна	10	

			контрольна робота	
Лабораторна робота	Лабораторне заняття 12. Набуття навичок застосування методів формування статистичного висновку за умов побудови схеми координації різнопланових вибірок		Захист лабораторного завдання	6
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. Підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання лабораторного завдання та експрес-опитування на лекції			
Загальна кількість балів				100

Рекомендована література

Основна

1. Васечко О.О. Методологічні засади статистики підприємств. / Васечко О.О. [Монографія] – Київ : Держкомстат України, 2005. – 296 с.
2. Гладун О.М. Вибіркові обстеження населення: методологія, методика, практика: Монографія. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2008. – 348 с.
3. Гончар О.В. Забезпечення якості статистичної інформації: Монографія. – Київ: ВПД «Формат», 2011. – 372 с.
4. Пархоменко В.М. Методи вибірових обстежень: Навч. посіб. – Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2001. – 148 с.
5. Організація статистичних спостережень. Конспект лекцій для студентів спеціальності 8.050110 усіх форм навчання/І.А.Сєрова, І.В.Аксьонова. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 236 с.
6. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань) навчальний посібник / Опря А.Т., Дорогань-Писаренко Л.О., Єгорова О.В., Кононенко Ж.А. (2-ге вид., перероб. і допов.). Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 536 с.

Додаткова

7. Василенко О. А. Математично-статистичні методи аналізу у прикладних дослідженнях: навч. посіб. / О. А. Василенко, І. А. Сенча. – Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2011. – 166 с.
8. Вербець В.В. Методика організації та проведення соціологічного дослідження: Навчально-методичний посібник. – Березно. - 2008. – 231 с.
9. Єріна А.М. Організація вибірових обстежень: Навчальний посібник. – Київ: КНЕУ, 2004. – 127 с.
10. Мармоза А.Т. Теорія статистики: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 592с.
11. Саріогло В. Г. Проблеми статистичного зважування вибірових даних: Монографія. – Київ: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 264 с.
12. Черняк О.І. Техніка вибірових досліджень. – Київ: МІВВЦ, 2001. – 248 с.

Інформаційні ресурси

13. Офіційний сайт Головного управління статистики в Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua>
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1734>